

SRCE NA KAPIJI

SRCE NA KAPIJI

Donal Rajan

S engleskog preveo
Vladimir D. Janković

Naslov originala
Donal Ryan:
THE SPINNING HEART

Copyright © Donal Ryan, 2012
Copyright © 2018. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Tipografija
Janson Text, Grundfos TheSans

Prvo izdanje

ISBN: 978-86-86059-99-4

Smederevo, 2018.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ova knjiga posvećena je uspomeni na Dena Marfija

Bobi

MOJ OTAC i dalje živi dole niz put, iza brane, u kućici u kojoj sam odrastao. Odlazim tamo svakodnevno da vidim je li umro, i on me svaki put razočara. Ne prođe ni jedan jedini dan a da on ne izneveri moja očekivanja. Osmehuje mi se; ima taj grozan osmeh. Zna da dolazim da bih proverio da nije slučajno umro. Zna da ja znam da on zna. Smeje se naglas, onim svojim iskvarenim smehom. Pitam ga da li ima sve što mu je potrebno, a on se samo smeje. Gledamo se tako neko vreme, i kad više ne mogu da podnesem njegov vonj, ja odem. Srećno, kažem mu, vidimo se sutra. Vidimo se, uzvрати on. I ja znam da ćemo se videti.

Usred niske kapije ima jedno crveno metalno srce, nataknuto na šarku koja se vrti oko svoje ose. Oljuštilo se već; crvene boje gotovo da više i nema. Trebalo bi ga ostrugati, išmirglati, pa ofarbati i lakirati. I dalje se okreće na vetru. Dok odlazim, čujem ga kako škripi, škripi, škripi. Oljušteno srce koje se vrti i škripi.

Kad on umre, meni će pripasti kućica i dva jutra zemlje, koliko je ostalo. Davno je on još propio dedino gazdinstvo. Pošto ga sahranim, spaliću kuću, popišati se na zgarište, a ona dva jutra prodaću onom ko dâ najviše. Svakim danom

koji on poživi, cena će padati. I on je toga svestan; ostaje u životu da meni tera inat. Srce mu je ogrezlo u gnoj, pluća su mu sparušena i crna, ali on i dalje uspeva da usisa vazduh i da ga šišteći i kašljući ispljune iz sebe. Ima dva meseca kako sam ostao bez posla, a za njega boljeg leka od toga nije bilo. Život sam mu, cenim, produžio za šest meseci. Ako ikad sazna kako me je Pouki Berk sjebao, sigurno će se potpuno oporaviti. Onda bi već Poukija mogli da proglase za svetitelja, pošto bi to čudo bilo pripisano njemu.

A kakav sam ja razlog uopšte pa i imao da ne poverujem Poukiju Berku? Bio je mlad kad sam počeo da radim za njega – tri godine mlađi od mene – ali cela parohija radila je pre toga za njegovog matorog, i niko nikad o njemu ružnu reč nije rekao, ne računa li se uobičajeno buškanje. Pouki Berk je ime dobio po papi: Šon Pol, tako su ga roditelji krstili. Ali njegovom bratu Ejmonu još nisu bile ni dve godine kad su roditelji doneli kući novu bebu, i upravo je Ejmon odlučio da će ta mala beba biti Pouki, i svi su to prihvatili, i tako je mali Šon Pol doveka ostao Pouki. Doveka, pa i duže od toga, ukoliko iza Poukija pretekne iko živ da ga pamti ili govori o njemu kad njega ovde više ne bude.

TREBALO JE DA NASLUTIM da se nešto dešava onog dana kad se pojavio Miki Brajars i počeo da se raspituje za svoju penziju. Zna li vi, momci, da bi svi mi trebalo da primamo pravu penziju? Ne znamo, Miki. Da, da, to daju neki tamo što se zovu *SIFF*. Prava penzija ti je to, ne samo državna. *Ekstra* penzija. Mikiju je leva ruka bila ispružena dok je to govorio. U njoj je držao nevidljiv teret onoga što je trebalo da dobije, a nije. Lupkajući koščatim prstom po koži spečenoj od sunca,

kao živim krečom zatrpanoj, izneo je spisak svega onoga što nije dobio. Njegove žute oči bile su pune suza. Dobio je šut-kartu. Opelješen. Da ga je bar čovek opelješio, a ne taj mali kurac na biciklu. To nije mogao da preboli.

Miki je onda počeo da lupa po vratima montažne kuće, dok ih Pouki nije samo odškrinuo, bacio mu neku kovertu i opet zalupio vrata, upravo u času kad je Miki pognuo glavu i hteo da se zaleti na njega kao stari jarac. Mikijeva tvrda, stara glava dobro se zabila u ta vrata, ova su napukla i umalo popustila. Pouki se unutra sigurno usrô od straha. Daj mi penziju, ti, barabo jedna, urlao je Miki. Penziju hoću, i sve da mi potpišeš. Zajebi više te laži, ili ima da te ubijem. Na kraju je Miki podivljao i krenuo da ruši sve oko sebe, da prevrće kolica i odvaljuje oplatu, a kad je dohvatio lopatu i počeo njome da vitla, mi smo svi uhvatili tutanj. Svi sem sirotog bezazlenog Timija Henrahena: on je stajao kezeći se od uha do uha, faca.

Matori Miki Brajars raspalio je Timija Henrahena dvaput po njegovoj nedužnoj mladoj glavi, prvo s jedne, onda s druge strane, i ovaj je zamuknuo. Zatvorili smo Mikija u tojotu hajas Šonija Šejpera, dok se nije malo prizvao pameti. Onda smo ga ostavili tamo, pa odvukli uplakanog, okrvavljenog Timija do Sis na pivo, pa ga lepo napojili. Miki Brajars je za to vreme kalio viski suzama te se izvinio Timiju, da, oduvek mu je bio drag, sjajan je momak, nego se njemu na trenutak učinilo da se on to njemu smeje. Ne bih se ja tebi smejao, Miki, rekao je Timi. Znam da ne bi, sinko. Znam da ne bi.

Pouki je, kad smo odlazili, doviknuo da prvu turu stave njemu na crtu. Cele večeri niko od nas ruku u džep nije zavu-kao. Jadni Timi se isprovraćao još na početku, a mi smo ga zezali – dobroćudno, naravno – i on se smejao, onako balav

i uplakan, i krv na glavi mu se zgružala, pa smo je skinuli kao tanku krastu pre nego što smo ga pustili kući samog, s porcijom pomfrita, tri smežurane kobaje i potresom mozga koji je lako mogao da ga ubije.

Do dana današnjeg jedno oko mu je čudno usporeno, kao da nije u stanju da sustigne ono drugo. Ali Timi za to ne haje; ako u njegovoj kući uopšte ima ogledala, svi su izgledi da on na njih ne obraća pažnju. A ako sad i jeste nešto nedotupavniji nego što je bio, ko to pa i vidi? Koga briga za to? Ne moraš da imaš mozga da bi prevrtao govna lopatom, nosio cigle i slušao naređenja pacolikih čovečuljaka koji te povazdan izrabljuju, a noću ti se smeju, i nikad ti ne uplaćuju doprinose.

To je najgore od svega. Jednom svi tako došli da vidimo šta je s doprinosima, a ovi nas ismejali. Doprinosi? Kakvi doprinosi? Nije za nas bilo doprinos; ni onih čaršava iz platne službe. Plavušici za pultom pokazao sam poslednji obračun. Lepo se videlo za šta su me sve zacepili: PRSI, PAYE, porez na prihod, penziona. Ona se zagledala u onaj papir, a nabrala nosić, kao da sam joj pazuhu pod njušku poturio. I, šta bi – upitah je ja. Šta bi – šta? Pa šta se dešava? Pa ništa se ne dešava, gospodine. Nisam ja sedela kod Poukija Berka za kompjuterom, ni kod njega ni kod bilo koga drugoga. Kako to da niste tražili P60 od poslodavca? P... šta? Ma, ti si obična budaletina, kaže ona meni pogledom. Znam da jesam, uzvraćaju moji obrazi, crveni kao bulke. Mislim da se u tom trenutku sažalila na mene. Ali kad je pogledala u onaj red likova što su stajali iza mene – Šoni Šejper, bezazleni Timi, debeli Rori Slateri i ostali momci, a svi s onim prljavim obračunima u rukama – tad je, već, više samu sebe sažaljevala.

NE OSUĐUJE MENE TRIONA, tako kaže, što su me izigrali. A zašto bi, ljubavi, pa i proveravao takve stvari? Nije samo tebe prešao. Sve vas je prešao. Divna moja, divna Triona, baš se zakopala kad se za mene udala. Mogla je da uhvati bilo kojeg od onih pametnih momaka što su se dobro ovajdili od ekonomskog buma: arhitektu, ili advokata, ili nekog što vodi aukcije. Takvi su je i jurili. A ona pošla za mene, ćelavog, kao njima u inat. Jedne noći, kad smo izašli iz diska, uhvatila me za ruku, i to je bilo to; otada me ne pušta. Videla je u meni nešto za šta ni ja nisam znao da postoji. Ona me je stvorila, jeste, bogami. Čak je i mog oca uspela da smekša. Kako li si ti ovu zbario, pitao me stari. Neće ona ostati s tobom. Previše je dobra za tebe. Ti si za nju đilkoš, pokupila te da se malo izivi, tako mi je rekao. Sve žene prođu kroz tu fazu. Da, pomislio sam ja tad u sebi, kao i moja majka, s tim što je kod nje ta faza potrajala do smrti, dok nije ostala sva onako iskrivljena, i kvrgava, i istrošena, iscrpljena, dok je on nije skroz sagoreo.

Sad ne mogu ni sms da platim. Pa ti vidi, brale. Nekoliko godina sam se baš kurčio, mnogo sam jak bio, ono, bogzna kako. *Poslovoda*, jes', mažnjavao soma nedeljno. U stilu, miran doživotno. Ljudi će uvek morati negde da stanuju. Idem ja tako, vidim bepče neko, kao naše, moje i Trionino, guraju ga u kolicima u selu, i pomislim: milina jedna, eto posla za budućnost, i ovima malima jednog dana će trebati krov nad glavom. Svi smo mi znali da je Pouki bitanga, ali niko od nas za to nije mario. Šta ima veze kakav je čovek, sve dok mu banka daje pare da gradi i gradi? Kad su malog Kanlifa sahranili, ima tome već i-ha-haj, i kad je njegova matora tetka uzela zemljište i podelila ga budžama, svi smo znali da smo mi glavni, jebote.

Taj jadničak je znao više nego bilo ko od nas. Sećam se kako su ga odneli na Vis, i kako su Penrouzovi izveli, u kolima, malog jednonogog Judžina na ulicu dok su onoga vozili da ga polože između majke mu i oca, i kako je Judžin pljunuo na mrtvačka kola, i kako je njegova krupna, štokava šljamarica klizila niz prozor. Nije, eto, mogao da prestane da sroza toga dečka, čak i mrtvog. Dobro ga se sećam. Svi su ga šutirali, a ja sam se na to samo smejao. A bio dečko nečujan, ne vidiš ga, ni da te popreko pogleda, ni reč ružnu da ti kaže, a ubili ga kao besnog psa. I svi se radovali. Svi smo ga mrzeli. Svi smo verovali novinama, više njima nego svojim rođenim očima, ušima i svemu onome za šta smo oduvek znali da je istina. Želeli smo da ga mrzimo. Za njega nije bilo nade.

BIO SAM pametan kao i bilo ko od one bogataške dece u školi. I u engleskom, i u geografiji, i u istoriji. Kapi rao sam ja i sve te jednačine u fizici i matemati ci. Nisam, međutim, smeo da pokažem da sve znam, jer za ekipu s kojom sam se družio to bi bilo isto kao da sam izvršio samoubistvo. U mati šu sam se nekako provukao, iako je činjenica da sam mogao da budem među najboljima. Na engleskom nisam hteo ni da beknem. Neki dečko iz sela napisao je jednom kao neki esej i Pouzi Rodžers ga je bogzna kako nahvalio; rekao je da ima veliki talenat i maštu. Šutirali su ga usput sve do sela.

Kralja Lira sam skapi rao u startu, mnogo pre nego što je nastavnik počeo polako da objašnjava stvari onim duducima: taj je bio glup kao konj. Imao je sve, ali je hteo više od toga, hteo da ga ceo svet ljubi u bulju. Gonerilu i Reganu sam otpisao kao kučke, i odmah sam znao da ga jedino Korde-lija stvarno, istinski voli. Ona nije mogla da ga slaže, koliko

god on želeo da ga slaže. Ti si samo čovek, govorila mu je ona, savršen nisi, ali ja te volim. Kordelija je bila čista u srcu. Nema mnogo Kordelija na ovom svetu. Triona je od takvih. Nisam ni bio svestan da se plašim da izađem na crtu Džoziju Berku, a ona je to videla. I plašio sam se, zamislite, iako sam bio u pravu.

Pouki Berk je prepustio ocu i majci da počiste za njim. Matori mi je rekao da ne zna gde je Pouki, ali ja sam znao da stari laže. Duguje mi novac, Džozij, rekao sam. Ma je l' stvarno? Zar nisi kod njega imô lepu platu? Gledao me je odozgo, s trećeg stepenika, s vrata svoje kuće. Malo je falilo da skinem kapu i oslovim ga s gospod'ne. Moji doprinosi. Moja penzija. I otkaz što sam dobio. Čuo sam kako mi glas podrhtava. Kad neko skikne, država preuzima brigu o svemu, rekao mi je on. Otidi do grada, u socijalno. Ni reč više nije rekao, samo me je gledao, preko nosa. Vala, hoću. Hoću, vala. Nisam mu rekao da sam već išao u socijalno, da smo svi išli u socijalno, i da se ispostavilo da nas je Pouki nasankao i ostavio nas na cedilu. A trebalo je da mu kažem da sam išao kod inspektora, i u poresku i u socijalno, i u sindikat da sam išao, i da će oni uskoro pritegnuti Poukija, ali niti sam ja bio išô kod inspektora, niti sam to rekao Džoziju, nego sam se samo okrenuo, i srce me je bolelo što nisam čovek kakav sam mislio da jesam.

Triona mi je rekla: pusti ih, ljubavi, ne razmišljaj o njima, Berkovi su oduvek koristili ljude, oduvek su to prevaranti prerušeni u najveće pravednike. Svi su sad videli njihovo pravo lice. Celo selo zna šta su uradili. Ti si radnik, i to svi znaju. Ljudi se na tebe ugledaju. Svi će se oni otimati da priđu tebi kad krene talasanje. Svi ovde znaju da jedino ti možeš da zauzdaš te ludake. Ko bi još ovde mogao da bude

poslovođa? Ko bi još mogao da natera debelog Rorija Slaterija da radi od sabajle do mraka? Ko bi još Šonija Šejpera uspeo da zadrži kad ovome dune da zbriše? Ja sam se smejao na te Trionine reči, kroz nevidljive suze. Nisam mogao da podnesem samoga sebe. Nisam mogao da podnesem ni taj njen osmeh, ispod kojeg se video strah, dok je pokušavala da me oraspoloži kao da sam veliko, nadureno dete. Boga molim da jednoga dana počnem da razgovaram s njom kako bi to ona želela, a ne da je stalno teram da nagađa šta mi je u glavi. Kako to da mi uvek zafale reči?

Da, da, da. Zamislite vi to: da čovek bude takva kukavica, a da toga čak nije ni svestan. Zamislite da se najednom osetite potpuno beskorisnim.

JUČE SAM CELOGA DANA razmišljao o tome kako da ubijem oca. Postoje, znate, načini da ubijete čoveka, naročito starog, krhkog čoveka, a da to ne liči na ubistvo. Ne bi to, uostalom, ni bilo ubistvo, samo ubrzavanje prirodnog toka. Njega samo zloća održava u životu. Mogao bih da dohvatim jastuče, ili veliki jastuk, i da mu poklopim usta i nos. On bi mlatao rukama, ali ja bih ga blagim stiskom primirio. Nikakvog traga ne bih ostavio. Njega je snaga već napustila. Ne bih želeo da ga gledam u oči dok ga ubijam; on bi mi se smejao, znam dobro da bi. I tad bi mi govorio da sam beskorisna bitanga, obična pišačka od čoveka, da me se stidi, čak i sad, dok umire. Ne bi molio za milost, samo bi mi se smejao onim žutim očima.

Oduvek sam zavideo Šoniju Šejperu na njegovom detinjstvu. Kad god bih navratio do Šonija, već kad stignem do okuke pre njihove kuće, čuo bih kako se smeju on i njegovi.

Urlali bi od smeha, pošto se njihov otac stalno glupirao, a majka bi kuvala i govorila im da zamuknu već jednom, da prestanu, ali se pritom i sama smejala. Ponekad bih ostao kod njih na ručku ili večeri, a Šoni, njegova braća i sestra razvukli bi s jelom u nedogled, jer nisu stizali da jedu od smeha. Otac im je bio vitak, dobroćudnog izgleda. Imao je divan osmeh. OGREJEŠ se kad ti se nasmeši. Odmah vidi čovek da u njemu sem dobrote ničeg drugog nema. Imao je gomiletinu starijih časopisa *Ireland's Own* kojih bi se uvek latio za večerom. Čuvao ih je zbog reči pesama. Oni bi svi počeli da kolutaju očima, kao da im je muka od toga, ali bi ipak pljeskali rukama i s njim uglas deklamovali „Retlinsku močvaru“, „Mesec se diže“ i „Na videlo, crno-mrki“. Duša bi me zbolela od radošti kojom je ta kuća odisala, od te topline i smeha; bilo je maltene nesnosno sedeti tamo i sve vreme u sebi osećati i hladnoću, sumornost i neprobojnu tišinu koja je vladala u našoj kolibi. Mrzeo sam Šonija Šejpera što ima takvog oca, a da nije ni svestan koliko mu se u životu posrećilo.

MOJ OTAC kap alkohola nije popio do dana kad je završena ostavinska rasprava za dedino imanje. Poli Džekman je istog dana poslao ček za porez na nasledstvo u upravu prihoda. Mom ocu uručio je ušteđevinu u gotovini. Potom je moj otac otišao do Sis i poručio viski džejmison i kriglu piva, sasuo ih u sebe i sve odmah ispovraćao, a onda ga je Sis, koja je tad još bila u punoj snazi, iskusna kakva je bila, pesnicom raspalila po nosu. Meseci su morali da prođu pre nego što je naučio da pije. Ali je bio postojan u postizanju tog cilja. Nije obraćao pažnju ni na molbe ni na ograničenja. Stara garda za Sisinim šankom smejala mu se, ogovarala ga i gledala u čudu; među

njima je sedeo čovek koga su oduvek znali, a kojega jedva da su poznavali, tihi sin sitnog poljoprivrednika koji se nikad nije isticao kao neumereni galamdžija, sladak jedan kuronja, sve u svemu, a gle ga sad, rešio da propije imanje. Drag im je bio, ili im je bar draga bila predstava o njemu, a evo kako su ga oni videli: kao čoveka koji je lako mogao sebi da priušti lagodan život, a on odabrao da živi kao oni, u pizmi i gorčini, sred izgrebanih čaša punih razvodnjenog viskija, u tami seoskih kafana premreženih paučinom, u usranim nužnicima, s mokraćom u krvi, i tako do prerane smrti. On je mogao nešto da preduzme da to spreči, ali nije to učinio. Bio je kralj gubitnika. Častio je ljude koji mu se nisu sviđali, i onda ih slušao kako raspredaju svoje pijane priče. Mračnim pogledom, koji se mogao pomešati s požudom, propratio bi žene, za koje je, inače, mislio da su obične kurve i ništa više. Onoga dana kad je potrošio i poslednji nasleđeni peni, prestao je da pije. Bezmalopunih pet godina bilo mu je potrebno da propije imanje, a kad je s tim konačno završio, nikad više ni gutljaja nije uzeo. On uopšte i nije bio prava pijanica. Staroj gardi je slomio srca kad se povukao. Ništa im nije bilo jasno; nikad ih više ni pogledao nije.

Imanje je propio da bi terao inat pokojnom ocu. Dekaj govorio da toliko zna: moj otac nikada neće propiti imanje, pa je zato otac upravo to uradio. Ako ništa drugo, govorio je deka, mogu makar da se uzdam u to da mi neće propiti imanje. E, to *ako ništa drugo* razjarilo je mog oca, meni se bar čini. To je, u isto vreme, značilo i sve i ništa; deka je hteo da kaže da njegov sin, je li, nije nizašta, da se od njega svakakva opačina može očekivati, ali da, eto, barem ne pije i nikad nije pio, pa postoji, znači, makar ta jedna stvar, jedna jedina stvar koja se kod njega može protumačiti kao dobra.

Moj otac je odigrao svoju igru. Ja sam ga otpratio kući s poslednje pijanke. Nema više žute banke, rekao mi je, i da sad odemo do groba mog oca i iskopamo ga, sigurno bismo videli da leži licem nadole u sanduku. I onda je prasnulo u smeh, i počeo da kašlje, i smeja se tako, i mokraću mu se slivala niz nogavicu, pa se još smeja, i pao ispred vrata, a sutradan se probudio trezan, i nikad se više u životu nije napio.

Mogu da mu oprostim što je gomile novca pretvorio u pišačku i što je ostavio moju majku u njenom svetačkom paklu, toliko poniženu da na misi ni u zadnji red nije mogla da sedne; kroz selo je hodala brzo, oborene glave, gledajući svoja posla, a sve vreme u strahu da će morati da razgovara s nekim, bilo kim; sedela je u onoj krntiji i ronila suze jeda dok se motor pušio, dete vrištalo na zadnjem sedištu, a on sedeo i čuteći joj poricao pravo na život. Nikad mu, međutim, neću oprostiti to njegovo durenje i ubitačnu žaoku njegovog jezika. Time je upropašćivao svaki bogovetni dan naših života. Pijan bi se keserio, čutao i uglavnom spavao. Kad je trezan, pretvarao se u budnog posmatrača, u stravu i užas od čoveka kome ništa ne može da promakne i koji sve mora da komentariše. Niko nikad ništa nije radio kako treba, nikad ništa nije bilo skuvano kako treba, ili rečeno kako treba, ili kupljeno kako treba, ili njemu na pravi način servirano, ili ispeglano kako valja, ili doterano do kraja da njemu bude po volji. Disati nismo mogli kad je on u sobi. Pričati slobodno i opušteno nismo mogli. Majka i ja smo se mnogo voleli, ali smo se pred njim plašili i da se pogledamo, iz bojazni da će pitati da se nismo mi to slučajno opet zaverili protiv njega. I tako smo majka i ja, neku godinu kasnije, potpuno i pre-stali da se gledamo i da razgovaramo jedno s drugim, a onog

dana kad je bila njena sahrana, meni je došlo da skočim u raku i izvučem je, i vičem: vrati se, vrati se, ići ćemo zajedno do prodavnice, i držaću te za ruku, i nećemo na tatu ni obraćati pažnju, i ja ću ubrati buket cveća i ostaviti ih na ormaricu za tebe, a ako mi on kaže da sam šonja, mi ćemo njemu zajedno lepo da kažemo: odjebi, i onda ćemo vratiti sve te godine starenja, umiranja i glupe, glupe tišine, i opet ćemo biti mama i Bobi, dva dobra stara druga.

ODUVEK SAM JA ZNAO da me se Pouki Berk malčice plašio. Triona kaže da sam, kad smo se upoznali, *odisao pretnjom*. Ume ona na divan način da sroči stvari. Nema toga koji bi *nju* prešišao u engleskom. Kaže Triona da sam stajao u baru u varoškoj diskoteci i samo tako gledao u nju. Drugarica s kojom je izašla rekla joj je: jebote, gle onog *ludaka* što te gleda, ali Triona je znala da je drugarica, u stvari, besna što ne gledam u nju. O, nemoj da gledaš u tom pravcu, nemoj, ako Boga znaš, ubeđivala ju je drugarica, on je iz užasne porodice, žive u straćari, otac mu je čudak, a majka samo *ćuti* – ali Triona je ipak pogledala u mom pravcu, i kad sam joj se ja namrštio, ona je istog časa znala da ja to pokušavam da se nasmešim, a kasnije, dok sam je pratio kući i s mukom pokušavao da sastavim neku rečenicu, ona je, u dubini duše, znala da sam ja prestravljen zbog tog svetla što se širi oko nje i zbog njene lepote, i kad mi je rekla: hoćemo da se poljubimo, ja sam pomislio da sam se tu i toga časa ukopao i da više neću moći da se pomerim s mesta.

Pouki Berk je ludovao bio za njom; i s njim se Triona ljubila, nekoliko nedelja ranije, ali on je bio grub, ugrižao ju je za usnu i pokušao da joj strgne grudnjak, i ja mu

nikada neću oprostiti što ju je dodirnuo. Čak i kad mi je saopštio da sam sad ja poslovođa, i kad mi je svake nedelje davao kovertu sa po dvadeset pedesetica, Pouki me se plašio, a ja sam se pak pribojavao da ću ga ubiti. Ali ipak, i pre svega, ja sam mu bio potreban, i rugao sam mu se, i svi smo govorili da je kreten, ali sad nam je izmakao, i sunča se boktepita gde, krije se od banke i od Poreske, i verovatno pokušava da smesti nekim tamo inostranim jadnicima. A ja ostadoh ovde, kao siročće, ucveljen, i strah me davi kao što voda plavi bušan čamac.

SJAJNO JE TO kad si oženjen. Ženi možeš da kažeš stvari za koje nikad nisi ni znao da su ti u glavi. A to sve, prosto tako, izlazi iz tebe kad razgovaraš s nekim ko je, u stvari, kao deo tebe samoga. Išli smo jednom u varoš na predstavu; ne mogu da se setim naslova. Ne možeš u pozorište bez žene. Zamislite samo šta bi se desilo da se pročuje da si, tako, sam otišao u pozorište! Kad si sa ženom, imaš opravdanje za sva-kojake te stvari za mekušce. Predstava je bila o mužu i ženi; oni su samo sedeli na pozornici, jedno s jedne, drugo s druge strane stola, licem okrenuti publici, i govorili jedno o drugome. Čovek je bio kao moj otac, samo ne tako rđav. Žena je bila lepa; bila je već iscrpljena od njegovog sebičluka, ali je ipak istrajavala. On je sedeo, pio viski koji je, u stvari, bio crveni sok, i palio pljugu na pljugu, s kezom od uva do uva, dok mu je ona, pred publikom, držala vakelu. Na svaku njenu kritiku on je imao pametan odgovor. Na sceni su zajedno i starili, tako, u razgovoru. Ne znam kako im je to pošlo za rukom. Na kraju predstave oboje su bili stari, životi su im bili već gotovo istrošeni, a u samoj završnici čovek se okrenuo i

priznao joj da je ona za njega bila čitav svet; da ju je oduvek voleo. Onda ju je pomilovao po obrazu, pogledao je u oči i zaplakao. Bože blagi, glumčina je to. U kolima, na putu kući, suze su mi se slivale niz lice. Triona je samo ponavljala: ljubavi, o, ljubavi.

Džoz

STARIJEG sina volim više nego mlađeg. Često se pitam da li bi trebalo da odem da se ispovedim, da očistim dušu od toga. Ali da li je to uopšte greh, voleti jedno dete više nego drugo? Nije to u redu, dobro; znam ja to. Mladem sam dao sve, nastojeći da mu nekako nadoknadim: posao sam mu ostavio, godine sam utrošio pokazujući mu kako se radi, dao mu i dovoljno kapitala da se ispetlja iz raznih nepravilnosti. Siroti Ejmon jedva je dobijao dovoljno novca da plati smeštaj gore u Dublinu, kad je išao na Trinitu koledž. Ni jedan ni drugi, međutim, nisu dovoljno bistri da vide kako stoje u mojim očima. Oduvek sam bio lud za Ejmonom. I nikako mi nije bilo jasno kako isto to nisam osećao i prema sirotom Poukiju. Čak sam Ejmonu dozvolio i da mu nadene nadimak. *Pouki*, rekao je Ejmon, i upro onim debeljušnim prstićem u novorođenče, a mi svi prasnuli u smeh i rekli mu da je genije, a Pouki je zauvek izgubio svoje ime Šon Pol. Nije, jadničak slatki, stigao ni da ime ponese.

Trebalo je da siđem niz stepenice onomad kad je Bobi Mahon dolazio da pita gde je Pouki, i šta će biti s tim doprinosima i otkazom i svim ostalim. Trebalo je da se rukujem s njim i da mu kažem da mi je žao što je sve pošlo naopako, a ne da se brecam na njega; trebalo je tom čoveku da se izvinim

u ime svoga sina. A ja sam se tako breкнуo zato što me je iznutra tištalo. Sramota me bila da pogledam u oči Bobiju Mahonu, koji ni jedan jedini dan nije izostao s posla, koji se uvek radovao što je postao poslovođa kad je Pouki preuzeo biznis; Bogu sam bio zahvalan što postoji, eto, čovek koji Poukiju neće dozvoliti da digne nos. A Pouki se bojao Bobija Mahona, nego šta nego se bojao. Priželjkivao je da je *on* Bobi Mahon, tako mi se čini. Imam osećaj da se pitao šta li Bobi o tome misli kad god treba da donese neku odluku. Sramota je samo što nikome nije rekao da je stavio pod hipoteku celu zgradu na ogromnom građevinskom placu koji niko nije hteo da kupi, i da je uložio novac u neko čudo u Dubaiju. Trebalo je lepo da se rukujem s Bobijem Mahonom, da mu zahvalim i da mu se izvinim, a ne da ga onako pustim da ode sav zaja-puren od besa i razočaranja.

Razmišljam o Poukiju i pun sam gađenja, i njega se gadim i samoga sebe. Zar ga nisam ja tako vaspitao? Ili je možda baš zbog toga sve pošlo naopako, što sam njegovo vaspitavanje prepustio Ajlin. Nije li to dužnost najsvetija, da vaspitavaš svoju decu? Sve se to meni, naravno, izbrkalo u glavi. Pobrkao sam dva pojma: izdržavati decu i vaspitavati ih. Ja sam se bio usredsredio na posao i na to da zaradim dovoljno novca, i ta fiksacija je, kako je život proticao, bila čas jača, čas slabija, ali sam je sve vreme bio svestan. A nikad u životu nisam otišao u prodavnicu i kupio nešto. Ajlin mi kupuje pantalone, košulje, cipele, čarape i donji veš. Ipsujem je na pasja kola kad otvorim fioku, a nema nešto čisto. Svojevremeno sam joj pridikovao zbog skupih božićnih poklona. Gospod zna da bih svaku tu reč povukao, samo da mogu. Dao bih joj sve što sam u životu stekao, sve do poslednjeg penija, samo kad bih mogao da vratim neke dane i sate, pa da makar

malčice promenim neke stvari. Na vreme bih obuzdao Poukija. Obuzdao bih sebe.

TUŽNO JE kako mi se živina natovila. Ajlin kaže da pilićima bacam previše kukuruza. Ne zna da ja skidam one velike gusenice s kupusa pa i njih bacam tim matorim debeljucama. A one, kad me ugledaju, samo lepeću krilima. Nema debljih i srećnijih kokošaka u celoj Irskoj, ja da vam kažem. Imam ja i kćerku, znate. Ne mogu više o njoj ni da govorim. Nekada sam mislio da nema bolje od nje na svetu belom, a sad mi je draže gusenicama da hranim kokoške nego s njom da razgovaram. Kakav sam ja to čovek uopšte? Ono, kad biste čuli samo kakve koještarije ona priča, nešto o siromaštvu, Palestini, ugljen-dioksidu, tibetanskim monasima i bog bi ga sveti znao o čemu sve još. A da vidite kako se nosi – bez grudnjaka, u muškim vojničkim pantalonama, nekim starim čizmetinama – i sami biste radije gledali kokoške. Zbog nje ne osećam ama baš nikakvu grižu savesti. Nije li to strašno?

Radio sam ja svojevremeno, šezdesetih, kao zidar tamo u Liverpulu, u preduzeću koje je vodio krupni, debeli dasa iz južnog Tipa*. Bio je to užasan čovek, neznalica. Kad sam stigao tamo, nisam imao obezbeđen smeštaj. Pokupio me je istog dana kad sam se iskrcao. Pitao sam ga gde ću odsesti, a on mi se grohotom nasmejao, i mrsan je i vlažan bio taj njegov smeh. A otkud ja to znam, jebote, rekao mi je, šta me briga gde ćeš odsesti, samo se nacrtaj ovde ujutro u sedam. Tu noć sam presedeo na stepeništu ispred zaključane crkve, smrzao sam se bio, trzao sam se na svaku senku. Razmišljao sam o tome da nije to protestantska

* Misli se na Tipereri, okrug u Irskoj. (*Prim. prev.*)

crkva. I pitao se kakva je uopšte razlika čija je. Zanat sam brzo izučio, nisam pravio probleme. Pio gotovo da i nisam; piće je crpelo snagu iz ljudi, gubili bi se od alkohola. Onda sam prešišao onog debelog iz Kašela. Terao sam po svome, sve konce sam držao u svojim rukama. Doveo sam četvoricu-petoricu za koje sam znao da se neće sa mnom raspravljati zbog posla. Minirao sam tog skota po celom Liverpulu. Umro je od srčanog udara na vratima jednog paba u Voringtonu. Ljudi su se saplitali o njegov leš. Smejao sam se kad sam čuo. Onda sam malo bolje razmislio, i sve mi se smučilo. Ali bar su me svi čuli da se smajem i upamtili to. Opak sam bio.

Vratio sam se kući, neprestano sam radio. Kupio sam plac, sagradio kuću, nabavio mašineriju i oženio se Ajlin, i radio, radio, radio. Neumorno. Sedamdesetih i osamdesetih gotovo da nisam stao. Na jednom božanstvenom mestu sagradio sam lepe bungalove u vreme kad još privatnici nisu bili počeli da grade objekte za stanovanje. Ja sam to započeo. U to vreme sam se i propio, trajalo je to jedno šest meseci. Ni dan-danas ne znam šta mi je tad bilo. Na kraju mi se desilo da spopadnem neku ženu. Nije joj bilo teško da se odbrani. Smejao sam se, pa nastavio s pićem, i video da me muški okolo gledaju sa zadovoljstvom. Tad sam shvatio da je s pićem gotovo. Često mi je padalo na pamet da nađem tu ženu prema kojoj sam grubo postupio i da joj se izvinim. Često sam se pitao da li ona zna da mi je u džepu tad bila burma, a kod kuće trudna žena koja je plakala zbog mene. Pitam se da li me ta žena i sad mrzi.

I MOJ OTAC se zvao Džozef Berk. U to vreme pravilo je bilo da se drugorođenim sinovima daje ime njihovih očeva. Drugorođeni sinovi dobili bi ime, prvorođeni bi dobili sve ostalo.

Nas je otac učio da se plašimo nepoštenja. Đavo voli laži, uvek je govorio. Đavo voli lažove. Nije od mene Pouki naučio da vara. Nikada on nije uplaćivao doprinose. Ovi iz Poreske stalno dižu galamu zbog PDV-a, podugovarači povazan kucaju na vrata s fakturama. Čestiti su to ljudi, ljudi koji znaju samo za rad, i samo preblede od šoka kad shvate da više ničeg nema. Kad samo pomislim šta li ti ljudi misle, šta li govore, jasno čujem kako mi srce lupa u grudima. Osetim neku težinu, jak pritisak. Ličim sebi na crevo kroz koje je voda puštena pod prejakim pritiskom, i ono se isteže i napreže. Graške znoja izbijaju mi po čelu. Ajlin ništa ne govori. A šta tu pa i ima da se kaže. Njeno ćutanje me teši. Da me osuđuje, rekla bi mi to. Kad se ispostavi da je dete kvarno, ko je za to kriv?

U tome, međutim, i jeste caka. Da li je on s vremenom postao loš, ili je takav bio od početka? Bilo kako bilo, kriv sam ja. Nema tu izvlačenja. Ja sam tom dečku otac. Njegova narav i njegovo odrastanje – kad podvučeš crtu – zavisili su od mene. Nije on na majku ništa loše mogao da povuče, to je izvesno. Dok su bili mali, Ejmon i Pouki nisu mogli jedan bez drugoga. Kako su na kraju ispali tako različiti? Dao sam sve od sebe da posle niko ne može reći: ovog si napravio ovakvim, onog onakvim; u glavi bih, recimo, brojao sekunde kad ih držim u krilu, brojao sam koliko ću puta podići jednog, a koliko drugog, brojao koliko sam se puta nasmešio jednom, koliko drugom. Pouki je, međutim, imao neverovatno oštro oko, i ne bi mu promakla ni najmanja sitnica: uvek bi zapazio kad Ejmona pogledam, ili pogladim po glavi, ili ga stisnem za punačku nožicu. On kao da je u glavi imao svesku u koju je beležio svaki pokret koji ja načinim, i nikada, ali nikada taj odnos snaga nije bio u njegovu korist. Počeo sam

da ga se klonim, i umalo ga nisam omrznuo. U stvari, omrznuo sam ga. Bog neka mi prosti, *to* bih svakako morao da ispovedim. Zamislite sirotog starog Džona Kotera dok mi izgovara pokoru i, posle, kako crveni kadgod se sretnemo. Još malo pa ću morati da putujem do grada, kod cistercita, gde me posle niko neće vidati. Ili kod onih franjevacu u Mojros da idem: oni bi me s Bogom izmirili dok dlanom o dlan. Sa mnom samim ne bi me, avaj, izmirili nikad.

Ejmonu nikad ni reč nisam zucnuo da je Pouki zbrisao na kontinent. Ne zna on za veliki, ogromni zajam od *Angla*, ni za Poresku, ni za doprinose, ni za otkaze, nizašta on ne zna. Bojim se da ga ne uznemirim. Stidim se pred rođenim sinom da mu kažem koliko mu je brat loš. Ejmon predaje u gradu. Svi su načisto ljudi za njim: i stariji nastavnici, i mlađarija, i ženini. Isuse, šta da nemam njega? Moraću uskoro da mu kažem. Kad idući put navrati s Ivon i sa decom, pitaće me, kao što uvek pita, da li dolazi i Pouki, a ja tad već dečka neću moći da slažem. Nadam se da se neće rasplakati kao poslednja budala. Meni su ovih dana oči stalno pune suza. Taj Bobi Mahon i moj Ejmon mnogo liče jedan na drugoga. Obojica su ljudi da se ponosiš njima, ljudi pred kojima bi te stid bilo da moraš da ih gledaš u oči i pričaš im o neuspesima drugih ljudi i o tome kako se osećaš kao da su ti neuspesi tvoji vlastiti.

A i nema nikoga ko vam neće reći da sam za ceo taj fijasko s poslom ja kriv, to je izvesno. Ja sam sve to Poukiju i prepustio. Jedino sam zadržao kuću i penziju. Ali za tih sedam godina mogao si da gradiš kuće od kartona i samolepljive trake, i sve bi bilo odmah rasprodato. Ljudi su po celu noć stajali u redovima da kupe te kutije od kuća, skućene kao štenare. Pouki je sve udesio. Meni je isplatio dividendu, i ja sam

se dobro na tome omrsio. Trebalo je da znamo unapred da će se sve završiti u suzama. Ovde je sve u suzama i počelo: kad su onog malog Kanlifa ubili u njegovom dvorištu, a zemlja otišla njegovoj tetki, pa nam ona sve to razdelila, kao što su rimski vojnici među sobom razdelili purpurne haljine Gospoda našega. Sigurno dobra vremena tako ne počinju.